

Kőszeghy Flóra

Jelenképek a jövőből

A Velencei Építészeti Biennálé aktualitásai

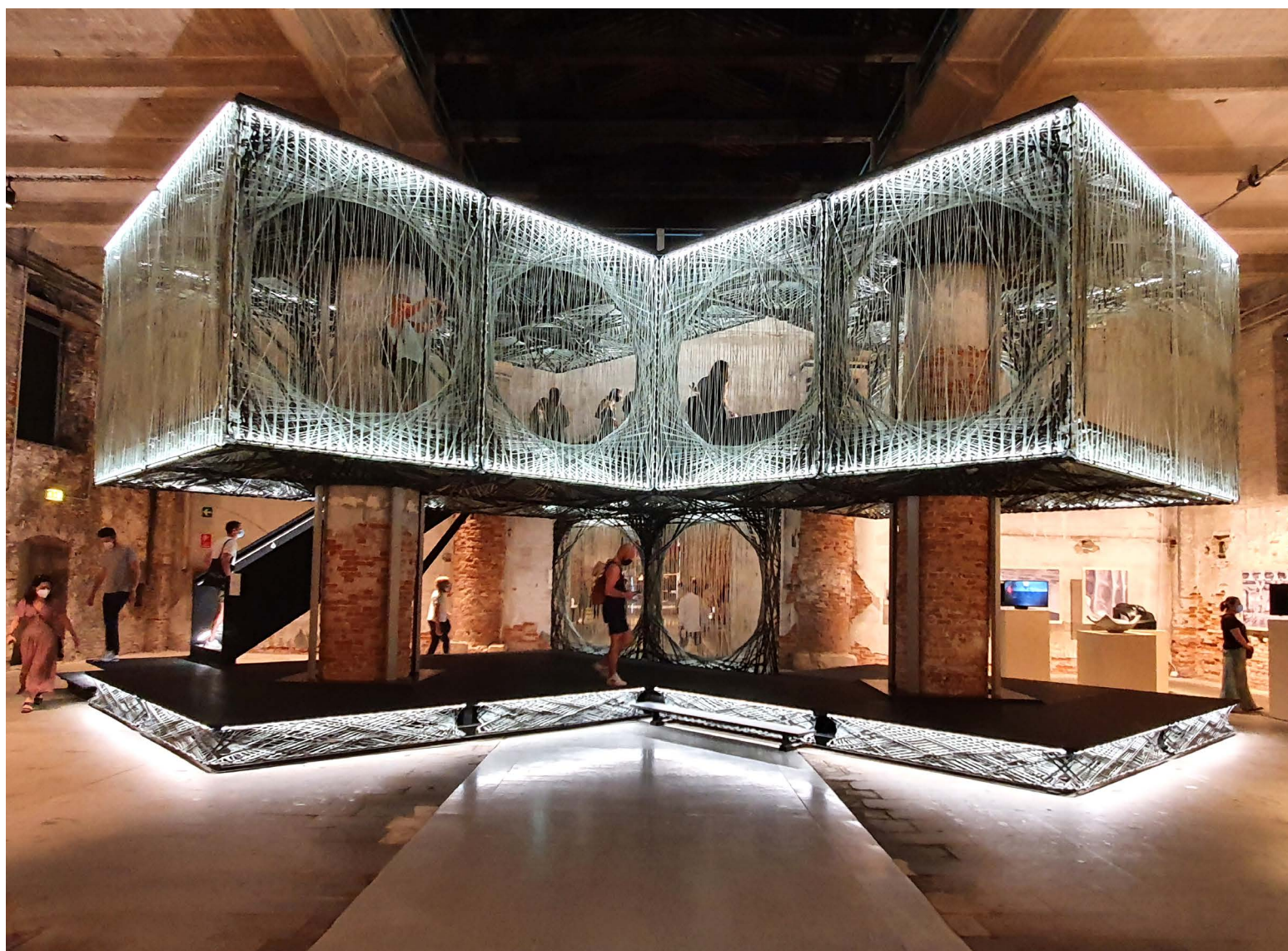
Arsenale, Velence,
2021. V. 22. – XI. 21.

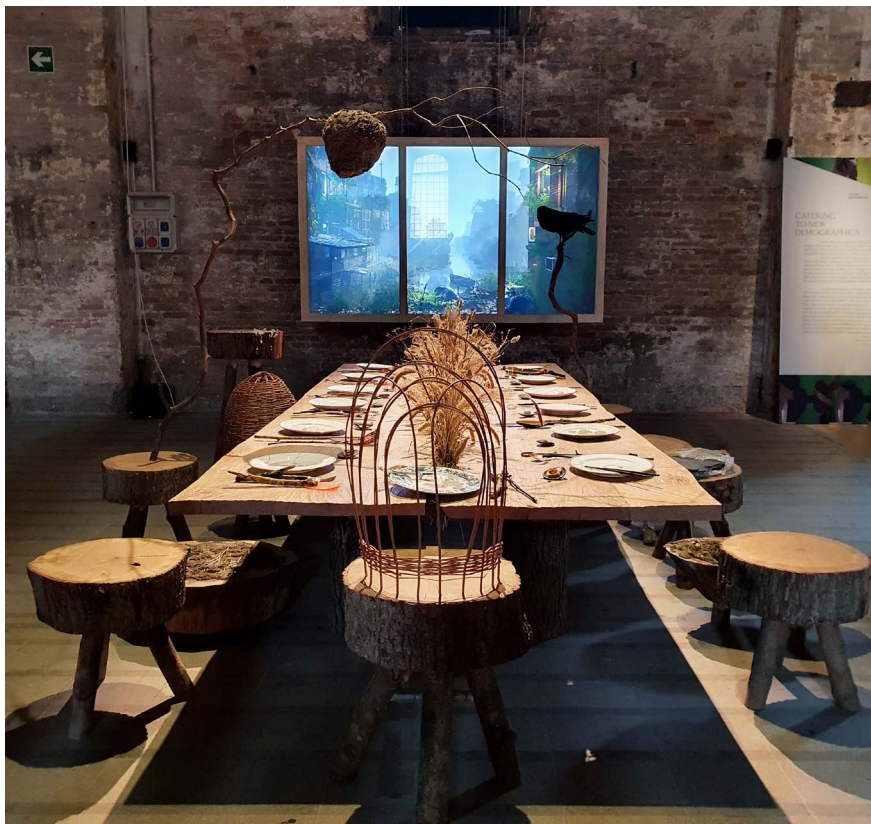
A 17. Velencei Építészeti Biennálé többszöri halasztás után 2021 májusában nyílt meg. A 2019-ben meghirdetett téma egy kérdés volt: Hogyan fogunk együtt élni? Akkor még nem is lehetett tudni, hogy ez a kérdés mennyire aktuális lesz, mire a kiállítás megnyílik. A kurátor, Hashim Sarkis, az amerikai MIT (Massachusetts Institute of Technology) Építész Tervezői Karának dékánja a pandémia előtt is fontosnak tartotta a kérdést, mely elsősorban azt mutatja, hogy a világ egyik legjobb oktatási intézményében zajló kutatásokra érdemes oda-

figyelni. A nemzetközi építészeti diskurzus az utóbbi évtizedben a formai vagy stílári kérdések helyett az interdiszciplináris szemlélet problémamegoldó szerepére koncentrált. A 2021-es Velencei Biennálé ilyenformán egy globális workshopnak tekinthető, eredményei a szakmán kívül is tanulságosak.

„Új térbeliség tekintetében új szerződésre van szükségünk. A növekvő politikai megosztottság és a növekvő gazdasági egyenlőtlenségek összefüggésében felhívjuk az építészeket, hogy képzeljenek el olyan tereket, ame-

Achim MENGES - Jan KNIPPERS - Material Culture: *Rethinking the Physical Substrate for Living*, Arsenale
Fotó: Kőszeghy Flóra
↓

↑
SUPERFLUX: Refuge for Resurgence, Arsenale
 Fotó: Kőszeghy Flóra

lyekben támogatólag élhetünk együtt.” Sarkis válaszokat vár, és mivel szerinte a politikai és a gazdasági szereplők nem fogják ezeket a válaszokat megadni, ezért az építésznek kell összefogniuk és megoldásokat keresniük. 2020 után, a járváynak köszönhetően, a tágabb közönség számára is aktuálissá vált az a fajta kísérletezés, amely képes urbanisztikai, szociális és szubjektív témákat együttesen vizsgálni.

HOW, WILL, WE, LIVE, TOGETHER

A kurátori bevezető szerint a kérdés szavait kicsomagolva újabb költői kérdéseket kapunk, melyek összefoglalják azt, amire a különböző pavilonok és kiállítási elemek koncentrálnak. Annak érdekében, hogy a kiállítást és azon belül a magyar pavilont kontextusba lehessen helyezni, érdemes az egészről áttekintő képet alkotni. A biennálé történetében rendhagyó, hogy a téma egy kérdés, főleg úgy, hogy annak minden szava sűrűbb tartalmat is jelöl. Az alábbi csoportosítás ezen sűrűsödési pontokra koncentrálnak; természetesen vannak átfedések és metszetek, de alapvetően ez a rendszer volt a kurátori szemlélet alapja is.

HOW

Sarkis megfogalmazásában a *Hogyan?* kérdés gyakorlati válaszokra és konkrét megoldásokra irányul, tehát az építészet problémamegoldó készségét feltételezve kínál fel lehetőségeket. Az Arsenaléban látható műtárgyak között találhatunk karbonszálás szerkezeteket, egyedi épületelemekkel operáló homlokzati rendszereket, a DIY-építészeti hagyományát bemutató installációkat és robotok-nyomtatók által előállított vasbeton felületeket. A mérnöki tudományos kutatások bőven képviseltetik magukat.

Jelentős súllyal jelenik meg az építészeti nagyobb léptékű területe, az urbanisztika is, mely a város egészére kiterjedő problémákkal foglalkozik. A biennálén járhatunk Velence térképének szétmálló kövein, átléphetünk világító terepasztalokat, amelyeken egy folyó rehabilitációjának erejét mutatják be, és láthatunk elmetszett

terepet, ahol a határok kerülnek előtérbe. A román pavilon a zsugorodó városokra hívja fel a figyelmet, az osztrákok pedig az online platform urbanisztikával foglalkoznak. A belga pavilonban a városi szövet óriási babaházai, valamint negyvenöt építész jövőbeli víziójának képeslapjai láthatóak, melyek egyúttal előrevetítik a futurisztikus ötletek sorát, amelyek nagyon erősen jelen vannak a kiállításon.

WILL

A will a jövőbe tekintő ötleteket kereső szemléletet jelképezi. A holdbéli várostól a hordható kiegészítőig a science-fiction világát idéző fantáziák sora látható a különböző műtárgyakon, makettekben és videókon. Ezek közül az egyik legizgalmasabb a Superflux által készített installáció (*Refuge for Resurgence*), ahol egy megterített, közös asztalnál ülhet le a Föld élővilága. Az asztalfőn az ember, körben pedig az állatok kapnak helyet, miközben az ablakon kitekintve egy posztapokaliptikus város életképét láthatjuk videón. Mintha a Kispál és a Borz *Ágy, asztal, tévé* című dalának jelenete elevenedne meg, melyben végső soron az építész csak lakberendező. A jövőt illetően tehát felmerül a résztvevők kérdése is, amin keresztül az egyén és a környezet viszonya is kifejezhető.

WE

A többes szám első személy jelentheti az embert, az egyént és más fajokat is, ahogyan Sarkis megfogalmazza, az építészeti empatikusabb megközelítésétől függően. Nem meglepő tehát, ha a holland pavilonban egy újabb kérdéssel találkozunk, mely a *mi* definiálására tesz kísérletet. A japán pavilonban a személyesség sajátos módon válik láthatóvá. Egy régi ház van darabokra szedve és kiterítve, minden egyes elemén láthatjuk a lakók történetét. Láthatóvá, sőt érezhetővé válik, hogy az egyén és az építészeti kapcsolata milyen finom összefüggéseket rejt. A lettek által készített, *It's not for You, it's for the building* című, rendkívül frappáns installáció még az épített környezet és az ember relatív viszonyát is megkérdőjelezi, amikor a gépészetet az ember elé helyezi. Az identitás egyéni, illetve kollektív tényezői ugyanakkor a tágabb környezetre is vonatkozhatnak, így az ökológus szemlélettel kapcsolatos válaszok is relevánsak.

LIVE

Élni Sarkis szerint nem csupán a létezés jelenti, hanem a gyarapodást, fejlődést és a világban való lakozást is. Az életformák bővebb értelmezése ugyanakkor az ökoszisztémák vizsgálatát, azon belül pedig akár a futurisztikus víziókat és a fenntarthatósággal kapcsolatos projekteket is magában foglalhatja. A dán pavilon a visszaforgatott víz által kapcsolja össze az egész ökoszisztémát, de vannak olyan tervek is, melyek konkrét ökológus szemléletű építészeti mutatnak be. Az emberi szerveződések és a környezetben fellelhető rendszerek egymásra utaltságát a görög doxiadis+ építésziroda által készített installáció illusztrálja, amely azt hangsúlyozza, hogy az ökoszisztémához a gombák is szükségesek (*Without me You don't exist*). Látható, hogy a jövő alakításában az együttműködés formái meghatározóak.

TOGETHER

Sarkis számára az *együtt* utalhat a közös, univerzális értékekre, ahol az építészeti kollektív kifejezési formaként jelenik meg. Az együttesség gondolatát kifejtve ugyanakkor öt különböző léptéket körvonalaz az egyéntől a

háztartásokon át a bolygó egészét érintő halmazokig. A kiállított művek ezzel szinkronban nagyon széles skálán foglalkoznak a kapcsolatokkal, talán azért is, mert a közösség az építés indirekt eszköze is.

A szociális megközelítésekkel foglalkozó projektek széles skálán mutatják be az együttélés mikéntjeit. Allan Wexler *Social Contracts* című sorozata a társas kapcsolatok törékenységét reprezentálja installációiban. Az északi államok pavilonjában ugyanakkor a co-housing pozitív lehetőségeit mutatják be, a francia pavilonban pedig az utóbbi évek építészeti sikertörténeteit láthatjuk, ahol a közösségekkel együttműködve értek el nagyon jó eredményeket az építészek. Az együttműködések igen kifinomult példája a magyar pavilon is, ahol a fentieknél sokkal összetettebb módon válik láthatóvá a kurátori koncepció.

OTHERNITY: MODERN ÖRÖKSÉGÜNK ÚJRAKONDI- CIONÁLÁSA

A 2021-es Velencei Építészeti Biennálé magyar pavilonja egyfajta sűrítménye mindannak, mely a kiállítás egészének tanulsága. Az Othernity a múlt rendszer modern építészeti hagyatékának sorsát, illetve jövőjét vizsgálja. A kurátori csapat (Kovács Dániel, Csóka Attila Róbert, Molnár Szabolcs és Smiló Dávid) egy aktuális problémával foglalkozott, amely az együttélés időbeliségét is kezelni kívánja, miközben politikai, ideológiai, esztétikai, mérnöki és funkcionális problémákat is érint. Az együttélést, a múlt feldolgozását és a kommunikáció mikéntjét jeleníti meg elsősorban, míg a generációk és a politikai pólusok közti szakadékokra is felhívja a figyelmet.

A kiállításon tizenkét épület és azok átértelmezése kap helyet. A kurátorok tizenkét magyarországi épületet választottak ki, melyek a késő modern építészeti örökség kiváló példái, és funkcionálisan is széles spektrumot reprezentálnak. Felkértek építészeket, hogy gondolkozzanak el egy-egy adott épület lehetséges átértelmezésén. Ezeken az épületeken keresztül érzékelhetőek a II. világháború óta végbement változások. A funkcionális, műszaki és esztétikai paraméterek mellett fontos tényezőként jelenhet meg a politikai tartalom,

valamint a hozzá tartozó konnotációk társadalmi szintű beágyazottságának problematikája. Az épületek újrakondicionálása tehát komplex és összetett kérdéskört vetít előre. A kurátorok nem felújítási javaslatokat, konkrét megoldásokat kerestek, hanem olyan koncepciókat, melyek magát a problémát segítenek megérteni. Az épületek történetével kapcsolatos kutatásokat a kiállítás egyik terében elhelyezett lightboxokon mutatják be, a másik térben találhatóak a művészi igényességgel elkészített objektumok. Mivel minden meghívott építész a kelet-közép-európai régióban él és dolgozik, a műtárgyakat az a fajta kulturális színezet hatja át, mely a posztkommunista országok sajátja.

A humor sajátos színezete és a finom, indirekt utalások egyaránt jellemzőek a munkákban. A Paradigma Ariadne csapata a Déli pályaudvar épületéhez kapcsolódva készítette el a *Kővárián Style Handbookot* (Kővári György a Déli pályaudvar tervezője), melyben az építész kézjegyet mutatja be, hogy az utókor számára még elérhető legyen, ha már az épületek eltűnnek. Ez a könyv egyszerre segélykiáltás és beletörődés, csakúgy, mint a lengyel-dán-svájci gyökerű A-A Collective munkája, mely a budai vár területén található teherelosztó épületére reflektált. Az azóta lebontott épület elmúlását alternatívaként megjelenítő makett a gyász folyamatát emeli be az épített környezet narratívájába. Láthatunk még toronyház alakú kulacsot, földből készült tömör toronyházat, felhőmintás, kamuflázs ponyvát, lépcsős platformot, áruházbeli fürdőt, finoman csúszkáló, súlyos betonelemeket, soft építészetet, valamint a bontást és az épület elhagyását bátorító projektet is. A magyar pavilon kiállítóinak munkái külön-külön figyelmet érdemelnek, az azokhoz tartozó szövegekkel alkotnak kerek egészet. A konceptuális megközelítés révén a kiállított műtárgyak az építészetet eszközként használják egy gondolat kifejtéséhez, így végső soron nem az építészetről szólnak, és nem csupán az építészeket szólítják meg. Ezáltal válhat a kiállítás érdekessé azoknak is, akik a képzőművészeti kiállításokat szokták látogatni Velencében.

↑
Magyar pavilon,
Showroom terem
a 12 installációval
Fotó: Dömölky Dániel